

Beneš, Bohuslav; Frolec, Václav

Folkloristika

In: *Slavica na Masarykově univerzitě v Brně : literární věda, jazykověda, historiografie, uměnovědy*. Dorovský, Ivan (editor). 2. dopl. a rozš. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, 1993, pp. 100-102

ISBN 8021005890

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126890>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Po listopadu 1989 byl Z. Smejkal rehabilitován, získal hodnost docenta, čímž se otevřela možnost denního studia filmové vědy. Studuje se spolu s divadelní vědou. Organizačně ji zajišťuje vytvořený Seminář divadelní a filmové vědy. Filmová věda byla pojata široce a vedle studia filmu zahrnuje studium televize a videa (externisté *Leo Rajnošek a Jaromír Blažejovský*, na postgraduální doktorandské studium byl přijat *Jiří Voráč*).

Zdeněk Srna

FOLKLORISTIKA

Začlenění folkloristiky do přednáškové a badatelské činnosti na fakultě se uskutečnilo ve dvou směrech. V době mezi válkami převládlo literárněteoretické a literárněhistorické pojetí lidové slovesnosti, realizované v přednáškách bohemistů a slavistů.

Literárněhistorický pohled převažoval v prvních samostatných přednáškách a seminářích, které od zimního semestru 1923/1924 konal J. Horák (→) pod názvem Studium lidové poezie slovanské v 19. století. V následujícím studijním roce přednášel o jihoslovanské epice a současně vedl seminář k rozboru srbských junáckých písní. O ruské lidové poezii přednášel v letech 1925/1926, 1929/1930, 1936/1937, 1946/1947 a 1948/1949 S. G. Vilinskij (→), který v podstatě navazoval na koncepci Horákových přednášek. Nový strukturalisticko-komparatistický směr zavádí od letního semestru 1928—1929 F. Wollman (→) v Úvodu do československé ústní slovesnosti a sbírání tradic (metodika). Tak začíná na filozofické fakultě folkloristika jako skutečně propracované vědní odvětví, i když zpočátku šlo výhradně o terénní výzkum slovesného folklóru, který Wollman organizoval za svého předchozího působení na Komenského univerzitě v Bratislavě. Wollman také jako první začal přednášet o slovanské slovesnosti, jejíž první část v r. 1928/1929 byla věnována lidové slovesnosti a mytologii Slovanů. O ní přednášel samostatně v zimním semestru 1929/1930. Ve Wollmanově činnosti se vystřídal seminář Četba epiky jižních Slovanů (1929/1930 a v zimním semestru 1937/1938), četba slovanských písní lidových (zimní semestr 1931/1932) a přednáška Ústní slovesnost československá (1931/1932 a 1938/1939), dále Srbocharvátská ústní slovesnost (1937/1938), Lidová slovesná tvorba ruská (1953/1955) a semináře, věnované ruským bylinám a ukrajinským dumám (1946/1947) včetně folklorního semináře pro rusisty (1953/1954). Wollmanovo meziválečné pojetí slovan-ských literatur a lidové slovesnosti se postupně specifikovalo, a když se po válce stal vedoucím katedry rusistiky a literární vědy, věnoval se převážně lidové slovesnosti východních Slovanů.

Do meziválečného období spadá také činnost R. Jakobsona (→), který ve studijním roce 1935/1936 vedl seminář, zaměřený na srovnávací rozbor lidových písní ruských a jejich českých ohlasů v díle Čelakovského. Mezi-
válečná folkloristika byla na fakultě zacílena téměř výhradně na lidovou

slovesnost Slovanů, sledovanou také v jejich vztazích k literárnímu vývoji. Sem patří i četba textů slovenských pohádek v lektorských cvičeních, která od stud. roku 1930/1931 vedl A. Gregor (→).

Větev literárně zaměřené slovesné folkloristiky ve výkladech literárních historiků pokračuje i po druhé světové válce jak ve zmíněné činnosti Wollmanově, tak v přednášce A. Závodského (→) o Čelakovském a vlivu folklóru na obrozenskou literaturu (1951/1952). Závodský věnoval pozornost oboustranným vztahům lidové slovesnosti a literatury u Čelakovského, Erbena, Bezruče, Martínka, Handzela aj. Dalším pokračovatelem Wollmanovy tradice byl J. Mandát (→), který od stud. roku 1959/1960 přednášel a psal o ruském folklóru.

Druhý, komplexně pojatý směr folkloristického studia se projevil po založení samostatného etnografického semináře. Jeho vedoucí A. Václavík (→) ve svých přednáškách a seminářích bohatě využíval slovesného a hudebního folklóru a považoval je za součást lidové duchovní kultury. Toto pojetí dále rozvinuli jeho žáci a je jedním ze specifických brněnských přínosů československému národopisu. Terénními výzkumy zjišťovaná funkčnost lidové slovesnosti, písní, tanců, nástrojové hudby a lidového divadla přispívá k modernímu pochopení ekologie folklóru a lidových obyčejů také v současné industrializované společnosti.

Komplexní pohled se projevil ve folkloristických přednáškách K. Fojtíka, který přednášel od stud. roku 1951/1952 o teorii folklóru a o lidové umělecké tvořivosti. Začal také přednášet o dějinách slovanského národopisu (od 1951/1952). Ve Fojtíkových přednáškách volně pokračoval O. Sirovátka z Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV jak výklady o teorii folklóru, tak i úvodem do folkloristiky (1953/1957) a začal také přednášet o dějinách české a slovenské etnografie a folkloristiky (letní semestr 1960/1961). V úvodu do folkloristiky (1959—1962) a v přehledu slovanského folklóru (1960/1961) pak pokračoval D. Holý (→), který se postupně specializoval na taneční a hudební folklór, o němž přednáší od 1963 dosud. Vede také semináře a diplomní práce. Hudební folkloristiku před ním přednášel I. Stolařík (1954—1957). Dějiny české a slovenské etnografie v evropských souvislostech převzal od svého příchodu na katedru v r. 1963 B. Beneš (→), stejně jako úvod do folkloristiky a seminář. Svého školení u F. Wollmana a P. G. Bogatyreva využil ke spojení etnografického a literárněvědného pohledu na lidovou slovesnost, což uplatňuje v přednášce o slovanském folklóru (1963—1980), o slovanské lidové epice (1964/1965), a o otázkách srovnávací folkloristiky. V souvislosti se změnou osnov převzal od r. 1978/1979 plně výuku slovesného folklóru, vedení seminářů a diplomních prací. Vede také seminář o lidovém divadle (od 1981). Pravidelně působí v Letní škole slovanských studií. Přednáškami *Folklórní žánry v tradiční kultuře Čechů a Slováků*, *Folklór evropských národů*, *Dějiny národopisu* a *Úvodem do folkloristiky* ukončil B. Beneš v roce 1993 svou učitelskou činnost na fakultě.

V letech 1970—1973 vedli Holý, Sirovátka a Beneš folkloristický seminář, jehož výsledkem byla kniha *O životě písně v lidové tradici* (1973). Folkloristikou se kromě lidového stavitelství zabývá také V. Frolec (→), který spolu s Holým vydal *Lidové povídky ze Slovácka* (1970) a v osmdes-

sátých letech samostatně další texty lidových povídek a vzpomínek. Je také autorem knihy *Bulharské lidové pohádky*, která vyšla česky (1971) a německy (1971). Zaměřil se na výzkum obyčejů a obřadů, zorganizoval deset symposií k této tematice a redigoval postupně deset svazků řady *Lidová kultura a současnost* (1974—1985). Bohatou činností V. Frolce ukončilo náhlé úmrtí v roce 1992.

Folkloristé jsou členy „Mezinárodní komise pro výzkum karpatské a balkánské lidové kultury“, Mezinárodní komise pro slovanský folklór“, členy redakcí časopisů *Národopisné aktuality*, *Ethnologia slavica*, *Slovenský národopis*, *Národopisný věstník československý*, *Český lid* aj. a vedou své posluchače kromě výzkumů také k aktivní spolupráci při přípravě folkloristických přehlídek a soutěží. Slovanský folklór je pravidelnou součástí Mezinárodního folkloristického festivalu ve Strážnici, jehož dlouhodobé koncepce z let 1963 a 1989 vypracovali fakultní odborníci.

Bohuslav Beneš

Václav Frolec